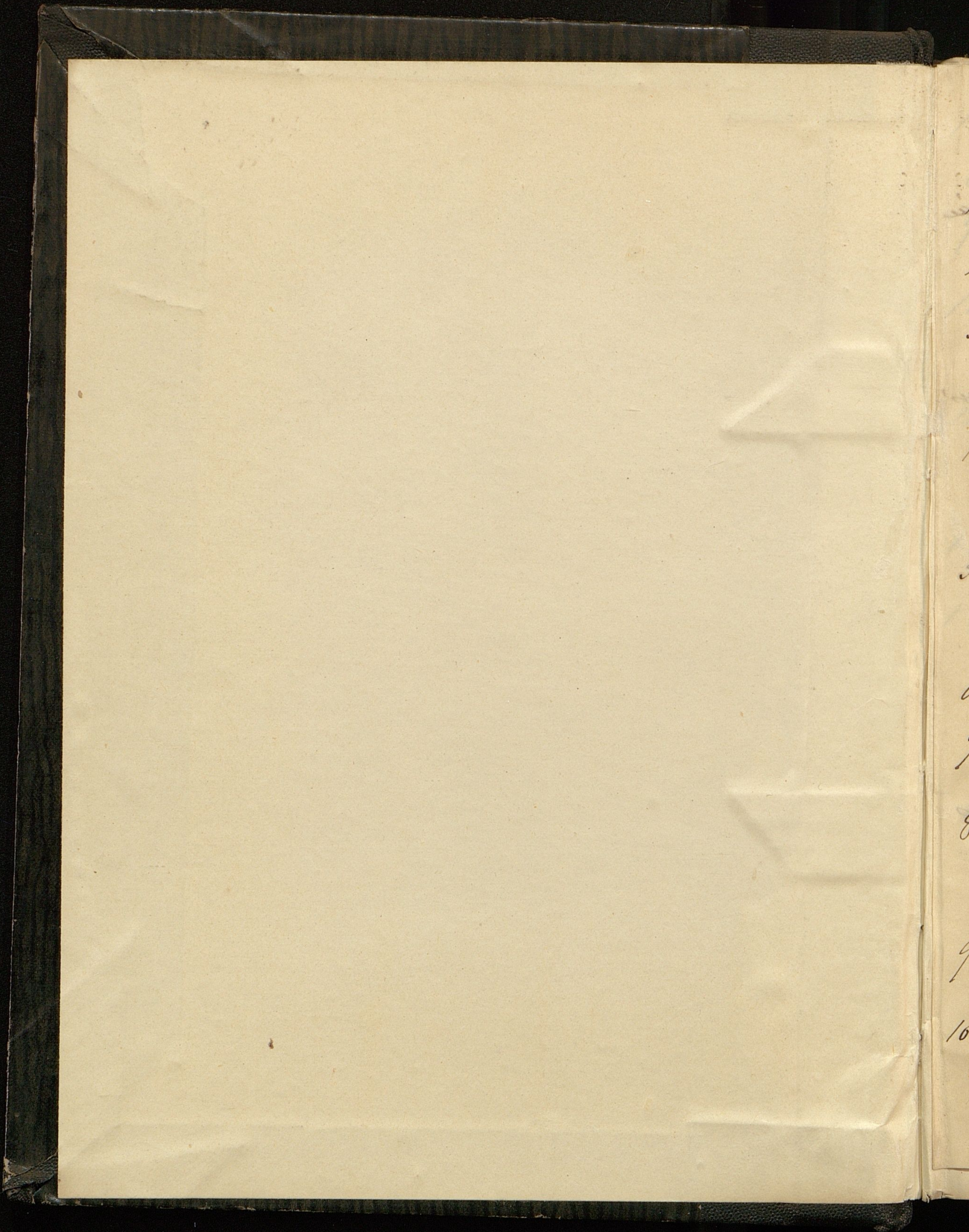

Wien
1870

DISPUTATIO INAUGURALIS
JURIDICA

DE

PURGATIONE
MORÆ,

Quam

D. T. O. M. A.

Ex

Decreto & suffragio

MAGNIFICI, AMPLISSIMI, CON-
SULTISSIMIQUE JCTORUM COLLE-
GII IN INCLYTA ACADEMIA
ARGENTINENSI.

Pro

Consequendis summis in utroque Jure
honoribus & privilegiis

DOCTORALIBUS,

Examinandam proponit

MEIMARUS Schöne
Bremensis Saxo.

Ad diem 27 Sept. loco horisq; solitis.

ARGENTORATI

Typis impressit JOHANNES Piffel Typogr.

An. M. DC. XLIX.

336

1649 41.

MAGNIFICIS, NOBILISSIMIS,
AMPLISSIMIS, CONSUL-
TISSIMIS AC PRUDEN-
TISSIMIS

DOMINIS
CONSULIBUS ET
SENATORIBUS LIBERÆ
CIVITATIS IMPERIALIS
BREMENSIS,

DOMINIS FAUTORIBUS, CO-
GNATIS, AGNATIS ET AFFI-
NIBUS JUGITER COLENDIS

Hanc Inauguralem Disputationem

Reverenter & officiosè

D. D.

Author.

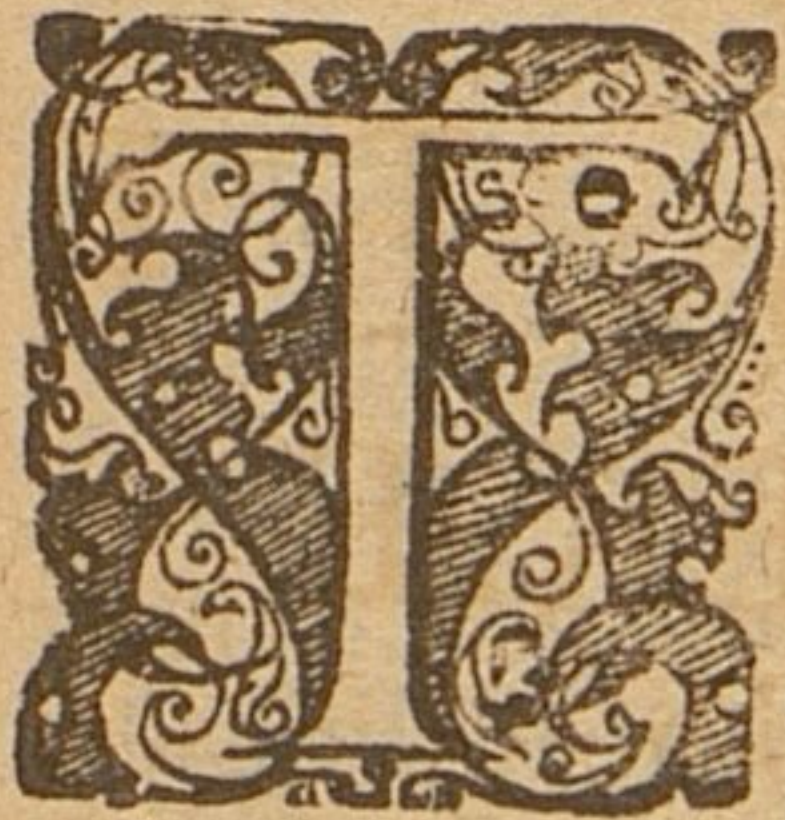

DISPUTATIO INAUGURALIS

De

PURGATIONE MORÆ.

T H E S I S I.

Ractaturus materiam purgationis moræ, antequam declarationem ipsius rei institutam, præmittere visum fuit explicationem vocum, quarum duæ hîc veniunt considerandæ. Et quidem quoad vocabulû PURGARE, multifariam illud accipitur; Sumitur enim primò, pro mundare, purû facere, remove sordes, *l. i. §. 6. ff. de fonte. l. i. §. 7. ff. de riv.* Sic purgare viam, inquit Ulpianus, propriè dicitur ad libramentum propriû redigere, sublato eo, quod super eam esset. *l. un. §. 3. ff. de via publ.* Secundò, purgare est se excusare, & innocentiam suam ostendere. *l. 5. pr. ff. de publ. jud. l. 22. ff. de jur. fisci.* uti fit in juramento purgationis, quæ purgatio Jure Canonico quoq; approbata est, eoque jure porrò constitutum, ut non aliter innocentiam purgare liceat, quàm per jusjurandum. *c. 6. & 17. caus. 2. q. 4.* vel per venerabilis sacramenti Eucharistici sumtionem *c. 23. & 26. caus. 2. quest. 4.* & hæc purgatio dicitur purgatio Canonica. *c. 3. & 13. ext. de purgat. Canon. Heig. p. 1. q. 40. n. 28. Franzk. lib. 12. ff. tit. 2. n. 66.* Altera verò purgatio, quæ vulgaris dicitur, quam vulgus olim usurpavit, quæque solebat fieri vel duello, *cap. 1. extr. de purgat. vulgar.* vel judicio aquæ frigidæ, *c. 8. extr. de purgat. Canon.* vel ferventis, *caus. 2. q. 3. c. 7. & 20.* vel tactu ferri candentis. *cap. fn. extr. de purgat. vulg.* expressè jure Canonico improbata est, *d. caus. 2. q. 5. c. 20.* Tertio accipitur pro corrigere & emendare, *l. 8. & 14. ff. de novat. l. 91. §. 3. ff. de verbor. oblig.* etiam pro excusare, uti sumitur apud Plautum in Amphyt. & idhuç

& idhuc revorti, ut me de hoc purgarem tibi, quæ significatio huius loci est propria.

II.

Altera vox, quæ explicanda venit, est vocabulum *MORÆ*, quæ & cessatio, tarditas, procrastinatio, frustratio & improba dilatio dicitur, ut *ex l. 3. in fin ff. de usur. l. 17. pr. & 21. ff. eod. l. 89. §. fin. ff. ad Leg. Falcid.* apparet, cuius varias significaciones in jure occurrere *Dd.* testantur. *Arum. tract. de mora. cap. 1. num. 3.* Accipitur enim in jure & apud bonos autores pro habitare sive commorari, ut *l. 2. ff. de serv. exportand. l. 20. pr. ff. de ann. legat. l. 7. vers. sed ad auctoritatem. eod. l. 13. §. 1. ff. de alim. legat.* Sic *Cicero* verbum morari pro habitare usurpavit. *lib. 3. Epist. 23.* Ego tibi, ut antea scripsi, dum mihi à te literæ veniunt, in Italia morabor. Et licet verbum illud ita sumi ex legibus & bonis authoribus satis probetur, vix tamen existimo textum juris esse, ubi nomen moræ accipitur pro habitatione. Deinde, usurpatur latè pro quavis cessatione, dilatione & temporis lapsu, & sic absque dolo & frustratione, ut si quis justè ad iudicium provocavit. *l. 24. ff. de usuris.* si reus inquit in litigandi causam, si solutionem differt, donec amicos roget, vel fidejussores vocet, qui solutionis factæ possint esse testes. *l. 21. ff. de usur.* his enim casibus debitorem non facere moram frustrationis ex dictis legibus patet. Denique, accipitur strictè pro cessatione, quæ ex justa causa non provenit, & sic pro dilatione cum culpa & dolo conjuncta. *l. 21. & 22. ff. de usur.* & in hoc significatu vocabulum moræ hîc accipitur.

III.

Definitur purgatio moræ, quod sit frustrationis antea commissæ, tam à debitore quàm à creditore re adhuc integra excusatio, ut penitus mora quiescat. Verba frustrationis antea commissæ hoc volunt, quòd dilatio debeat præcedere, & talis, quæ culpâ non careat, hæc enim propriè moræ annumeranda est, non ea quæ differendi causa optimâ ratione fit, *d. l. 21.* Dixi tam à debitore quàm à creditore, quia cum uterque moram contrahat, & sic in culpa sit, ut debitor dum prætermittit solvere, quod solvere potest & debet cum incommodo creditoris; creditor dum non recipit solutionem à debitore oblatam, unde incommodum ad debitorem redundat, conve-

conueniens omninò est, utrique, cùm in eadem causa sint constitu-
ti, purgationem moræ concedere & attribuere, cuius ratio desumi-
tur non ex æquitate contra rigorem juris, ut existimat Jason. *ad*
l. 91. §. 3. ff. de Verb. Oblig. sed ex æquo & bono. *Arum. d. tr. c. 9. n. 2.* &
eatenus tantùm admittitur, quatenus sit sine damno alterius, com-
modo autem illius, qui se purgat.

IV.

Debitor moram emendat, non simpliciter, sed tum si res
adhuc est integra, quod omninò requiritur. *l. 17. de peric. & com-
mod.* & si talis amplius non est, purgationi moræ propriè sic
dictæ non datur locus. Desinit autem talis esse, si vel jus credi-
toris propter moram est factum deterius, *l. 8. ff. si quis caut. in judic.*
(quod *in d. l.* propriè dicitur, quando deterioratio facta est in sub-
stantia obligationis & actionis, ut si actio est extincta tempore,
& actori contra reum non est saluum aut integrum jus persequen-
di) vel si creditoris interesse cæpit. *l. 22. ff. de recept. arbitr. l. 114.
l. 135. §. 2. vers. nec mulieris. ff. de Verbor. Obligat.* Et hæc duo qui-
dem synonyma sunt in stipulationibus conventionalibus, ut utro-
que casu non admittatur purgatio moræ, sed in stipulationibus
prætoriiis diuersa sunt, quia in iis non jus summum, sed æquitatem
magis sequimur; proindeque si jus actoris non est factum deterius,
veluti si actio non interiit, licet aliàs intersit moram non esse
factam, ut quòd propter moram in damna & expensas incidit,
purgatio moræ non impeditur, defenditurque reus exceptione.
d. l. 8. Bachov. ad d. l. 8. & ad Tr. vol. 2. disput. 3. thes. 9. lit E. pag. 160.
Denique res desinit esse integra, si lis est contestata, quia hic est
terminus corrigendi moram *l. 84. ff. de V. O.* & qui præter lapsum
temporis, vocationem in jus, iudicium insuper suscepit, & passus
est litem secum contestari, videtur esse in culpa ineluibili, cùm
concurrat duplex contemptus iudicis & partis, quapropter etiam
ea mora grauior, & purgatio nequaquam admittitur; in sola verò
mora extrajudiciali est tantùm contemptus partis, unde mitiùs
cum eo agitur, ipsique facultas datur ante litem contestatam sa-
tisfacere, effectusque moræ, dummodo creditoris non interest,
à se amovere.

A 3

V. Actor

Actor sive creditor similiter moram purgat, si congruo loco & tempore debitorem interpellat, & se paratum jam accipere ostendit, nec ad hoc opus est litis contestatione, sed si simpliciter solum interpellat extra iudicium moram purgat, *l. 23. §. fin. & l. seq. ff. de de recept. arbitr.* si verò auctoritate iudicis aliquid factum, ut si pecunia eius jussu deposita est, necesse est, ut iudex prius adeatur. Purgat autem creditor ad actionem conservandam intra modicum tempus, & quando rei non interest. *l. 135. §. 2. ff. de Verbor. Obligat.* sed ad actionem de novo quærendam nullo modo purgat. *l. 41. §. 11. ff. de fideicommiss. libertat.* etiam si quæstio incidat de libertate, cuius favore aliàs multa constituta sunt contra regulas juris communis, *§. fin. Inst. de donation.* quod tamen limitatur, si id quod faciendum est, consistat in facto successivo, positumque sit in longa temporis duratione, ut si testator dixit, cum operas septem vel decem annorum præstiterit, tum enim admittitur purgatio ad actionem de novo quærendam. *l. 14. §. 1. l. 39. §. 3. ff. de stat. lib.*

VI.

Ultimis verbis in definitione positis indigitatur, quo fine hæc purgatio admittitur, nempe quod purgatâ sic morâ, omnis in futurum mora impediatur, non sustineat morator periculum interitus, & alia incommoda, quæ mora procreat,

VII.

Præmissa definitione considerabimus casus nonnullos, in quibus moram emendare licet, & in quibus non. Casus illi se ostendunt tam in obligationibus dandi quàm faciendi. Et primò in obligationibus faciendi, ut si quis insulam vel domum fabricare stipulatus sit, debitor moram emendat, si id, quod promissum est, faciat. *l. 84. ff. de Verb. Oblig.* quam legem *Alex. ad d. l. num. 5. & Ioh. Sapor. de mora. cap. 4. num. 116.* interpretantur, quòd sufficiat, si promissor ante litem contestatam solummodò incæperit, idque probant ex verbis, posse te facientem liberari, quæ verba dicunt denotare rem, prout est in fieri, non prout est perfecta, vel ad finem deducta: quam explicationem non admittendam esse existimo ductus illa ratione, quòd factum sive stipulatio faciendi insulam vel domum sit factum individuum & à jure nudum. *l. 72. ff. de Verbor. Ob-*

bor. Obligat. Gōddæ. ad l. 175. & 218. ff. de Verb. signif. effectus enim operis in partes scindi non potest. l. 85. §. 2. ff. de Verbor. Obligat. nec aliter factum formam accipit, quàm ex sui consummatione, ut si tota insula seu totum factum fabricando perficiatur. l. 80. §. 1. ff. ad Leg. Falcid. unde etiam debitor præstando tantum partem non liberatur, cum perfectio formæ æstimetur ex fine totius operis, non alicuius partis. l. 139. §. 1. ff. de V. S. l. 22. ff. de au. & arg. legat.

VIII.

Et hæc operis faciendi stipulatio procedit non tantum in contractibus, sed etiam in ultimis voluntatibus, & si hæredes damnati sunt ad opus faciendum, singuli in solidum sunt obligati, & ad totius operis dationem individuum. *d. l. 80. §. 1. l. II. §. 23. ff. de legat. 3. d. l. 85. §. 2. ff. de Verb. obligat.* Si verò aliquis hæredum repudiavit suam partem gravatam onere operis faciendi, quæ postmodum transit ad hæredes jure accrescendi, quilibet eorum tenetur ad factum pro portione hæreditaria, & non in solidum. Si enim testator dari quid jussit, aut opus fieri, aut munus dari, hæredes pro portione sua id debent præstare, quibus pars hæreditatis accrevit, inquit Paulus *in l. 45. §. fin. ff. de legat. 2.* Nec refert, quòd factum sit individuum, & operis effectus in partes scindi non possit, quia hoc verum est, quando hæredes ab ipso testatore ad opus faciendum sunt gravati, non cum ad tale factum ratione juris accrescendi propter portionem repudiatam, quæ onere faciendi erat gravata, astringuntur; ratio specialitatis videtur esse, quia cum hæredes in uno gravantur, quòd invitis ipsis accrescat ista portio *l. un. §. hæc ita. C. de caduc. toll.* relevantur in alio, ut factum illud aliàs individuum dividatur inter hæredes, quibus accrescit.

IX.

Altera ratio, quæ respuit explicationem Alexandri *ad d. l. 84.* inde desumitur, quòd si sufficiat solùm incapisse, daretur debitori occasio eludendi & circumducendi creditorem, cui quàm primùm cognitum erit, se in jus vocatum iri, operam tum demum daturus est, ut possit dici se capisse, idque vel purgando aream, vel lapides nonnullos ad opus advehendo, quod fieret cum incommodo creditoris. *l. 1. §. 3. ff. de pollicitat.* Concludendum ergo est, verba te facientem, *in d. l. 84.* interpretanda esse non de eo, qui incapit, sed
qui

qui perfecit, prout etiam faciens sumitur. *in l. 13. pr. ff. de manumiss. testam. Arum. cap. 9. num. 7.* nec aliter debitorem liberari, quam si factum implevit, & secus facientem teneri ad præstationem eius quod interest, quod vi tacitæ cuiusdam novationis in locum prioris obligationis aliàs semper succedit. *l. 13. §. 1. ff. de re judicat.* non adhibitâ aliquâ distinctione, an dies de faciendo fuerit adjecta, an non, quia etiam ante adventum diei, quàm primùm facta computatione constat amplius intra diem opus perfici non posse, vel tantùm temporis præterit, quo insula vel ædificium exstrui poterat, mora jam facta est, diesque obligationi cessit, & actio datur ad interesse. *l. 14. l. 72. §. fin. l. 73. pr. ff. de Verb. Oblig.*

X.

Illud autem interesse, in quod post moram in obligationibus faciendi, debitor incurrit, inducitur non ut accessorium, sed ut principale consideratum, & quidem ita, ut post moram tantùm interesse sit in actionem deducendum, nec amplius detur actio ad factum, quod probatur. *l. 68. l. 112. §. fin. ff. de Verb. Oblig. facit l. 72. vers. Celsus, ff. eod.* ubi dicitur, pecuniam dare debere, quod est necessitatis. *l. fin. ff. Si quis in jus vocat.* ubi in id agendum esse dicitur. *facit l. 13. §. 1. ff. de re judicat.* quæ vult, ut si id non fuerit factum quod in stipulationem deductum est, interesse succedat, & quidem semper. *d. l. 112. & in actionem veniat jure ordinario. Bachov. volum. 2. disput. 27. thes. 1. lit. L.*

X I.

Neque diversum esse existimo, etiam si obligationibus faciendi juramentum sit adjectum, ut si quis juravit se facturum, quia juramentum non potest mutare id, quod ex natura rei venit; ex natura autem obligationis interesse succedit in locum facti, & propter moram debitoris à lege tacita inducitur novatio, quâ inductâ cum non amplius ad factum, sed ad interesse sit agendum, juramentum non potest aliud quid operari, & jus constitutum mutare. *Bachovius dict. loc.*

X I I.

II. In obligationibus dandi debitor moram diluit usque ad litem contestatam, idque verum tum in obligatione pura & simplici, tum in obligatione, quæ habet diem & non pœnam, ut si quis simpli-

340.
simpliciter se daturum promisit certâ die, eaque est præterita. l. 17.
ff. de constit. pecun. l. 135. §. 2. ff. de Verb. Oblig. l. 19. & 24. ff. quando dies
legat. ced. non verò usque ad sententiam, ut quidam existimant,
quorum tamen opinio admittitur, si hoc intelligunt de purgatione
moræ in futurum improprie sic dicta, Bachov. vol. 2. disp. 3. thes. 9.
ad avertendos porrò moræ effectus, ut interitum & interesse, & eo
casu oblatio sortis vel rei quæ in stipulationem deducta est, proficit
ad liberationem. l. 75. §. fin. ff. de Verb. Obligat. & ita accipiendus est
quoque textus in §. fin. Inst. de perpet. & temp. act. Cæterum ratione
præstationis periculi debitor moram emendat etiam post litem con-
testatam, ita ut ad creditorem interitus rei pertineat, si justam re-
cusandi causam nequeat prætere.

XIII.

III. Quod si obligationi puræ adjecta est stipulatio pœnalis,
mora similiter usque ad litem contestatam purgari potest, & debi-
tor offerendo id quod ex prima obligatione debet, pœnam evitat,
quod probatur textu l. 112. §. 2. ff. de Verbor. Oblig. ubi respondetur,
Claudii hæredem liberari à pœna præstando Sticho libertatem,
item l. 21. ff. de recept. arbitr. l. 1. princ. ff. de penu legat. quæ hære-
dem præstatione penoris ante litem contestatam à pœna sive quan-
titate liberat.

XIV.

IV. Idem existimo, si obligatio conditionalis habeat addi-
tam pœnam, quia stipulatio pœnalis existente conditione non sta-
tim committitur, neque ex ea agi potest, nisi præcesserit interpella-
tio: ratione differentie inter obligationes conditionales cum pœ-
na & eas quæ diem habent & pœnam reddunt. Bach. d. disp. th. 7. lit. D.
quòd in obligationibus in diem post diem statim creditor experiri
possit, cum extiterit conditio, verumque sit intra diem datum non
esse. l. 23. pr. ff. de recept. arbitr. In obligatione autem conditionali,
conditio existens non ita præcisè rem determinat, quia conditio-
nis potestas hæc non est, ut quàm primùm ea existit debitor te-
neatur satisfacere, proindeque interpellatio prius est necessaria
ad excludendam purgationem; quinimò absurdum esset existen-
tia conditionis debitorem eodem momento obligari & in mora
constitui.

B

XV. V. Quod

V. Quod dictum de obligatione conditionali, id etiam extendendum est ad eam, quæ habet diem incertum, veluti cum pubes factus erit, cum Titius uxorem duxerit. *l. 21. & seq. ff. quand. dies legat.* incertum enim est, an sit exiturus, & de eo die simpliciter responsum est, quod sit pro conditione. *l. 1. & 75. ff. de condit. & demonstrat.* quia ille dies non est simplex, sed cum eventu, nec ante existere obligatio dicitur. In die vero incerto, quando sit exiturus, veluti cum obligatio in tempus mortis confertur, ut dabis cum moriar, cum morieris, diversum est, quia licet incertitudo sit ratione temporis, quando hoc contingat, certum tamen est diem mortis aliquando accessuram, nec à conditione vel incerto eventu pendere; conditionis quippe vis & potestas est, quod possit existere & non existere; quæ ergò necessariò sunt exitura, non debent æstimari pro conditione, quale est tempus mortis: Et quod eiusmodi dies non sit pro conditione, argumento est, quod pecunia repeti non possit, quæ ante diem mortis est soluta. *l. 16. 17. & 18. ff. de condition. indebit.*

XVI.

Quapropter si stipulationi illius diei, qui vicem conditionis obtinet, adjiciatur pœna, veluti Stichum dabis, cum Titius pubes factus erit, & si non dederis, dabis centum, quoniam hoc casu id pendet ab incerto eventu & sic à conditione, an Titius ad pubertatem sit perventurus, meritò idem jus erit, quod in obligatione conditionali, in qua conditionis eventus non constituit quem in mora, sed ut stipulatione pœnali quis possit experiri, debitor à creditore priùs est interpellandus. In altero die incerto, si illi adjiciatur pœna, veluti Stichum dabis, cum Titius morietur, & si non dederis, dabis centum, quia hoc in casu cum non sit conditio, ut modò dictum, statim debetur Stichus, §. 2. *Instit. de Verbor. Oblig.* quia cessit dies. *l. 213. ff. de V. S.* ante diem verò, ut ante mortem Titii non datur exactio. *d. §. 2.* sed statim post mortem ipsius, si Stichus datus non fuerit, committitur pœna.

XVII.

VI. Morà purgatur, ubi contractui juramentum est appositum, juramentum enim est quoddam accessorium, quod sequitur
natu-

naturam contractus sive rei principalis, cui adjicitur, in eoque insunt omnes qualitates & conditiones, quæ ex natura obligationis veniunt. *l. fin. C. de non numer. pecun. Franzk. ad ff. tit. de jurejur. num. 50. & seqq.* Unde si quis jurat servare promissionem suam, intelligitur jurare de observando contractu cum qualitatibus suis & sic facultate purgandi moram. Si ergo in primæva obligatione mora purgari potest, juramentum adjectum istum effectum adimere nequit, cum illud non sit modus augendæ vel inducendæ obligationis ne naturalis quidem. *l. 56. ff. de fidejuss.* sed actus confirmatorium, nihilque novi censetur addere, sed saltem quod adest, aliquantò reddit fortiùs. Quinimò iniquum esset, si ex eo debitor, quòd contractui juramentum apposuit, privaretur facultate emendandi moram, purgatio enim est ex æquo & bono. *l. 91. §. 3. ff. de Verb. oblig.* & debitor diluendo moram non intendit contravenire contractui jurato, ut est casus in *l. 41. C. de Transact.* sed eidem satisfacere. *Arum. cap. fin. num. 6.*

XVIIII.

In contrarium quidem affertur, quòd juramentum habeat vim judicii. *l. 26. in fin. ff. de jurejur. litis contestationis. l. 9. §. 3. ff. de jurejur.* & post litem contestatam non admittatur purgatio moræ, *l. 84. ff. de Verb. Obligat.* Deinde quòd juramentum & sententia inter se comparentur. *l. 3. C. de reb. credit. l. 1. pr. ff. quar. rer. actio non datur. l. 11. §. fin. ff. de jurejur.* & post rem judicatam nulla de purgatione moræ superfit quæstio; sed facilis est ad ea responsio, nempe quòd comparatio juramenti & sententiæ, itemque litis contestationis, intelligenda sit de juramento delato & præstito in judicio ad litis decisionem, non de juramento in contractu interposito, quodque actui ad eius confirmationem adjicitur.

XX.

VII. Geminata promissio purgationem admittit, quemadmodum juramentum, quamquam enim in actu geminato præsumtio sit plenam intercessisse deliberationem, censeturque maioris esse efficaciam quàm simplex, non tamen iteratio consensus id operatur, ut per hoc remedium emendandi moram sit exclusum, sed hoc tantum quòd firmiter obligetur; Efficacia autem obligationis uti non est causa ad constituendum quem in mora, absurdum siquidem

dem esset eodem tempore oriri obligationem & moram, sic nec eripere valet commodum, quod debitori per leges tributum est, à quo iterata sua promissione non videtur recessisse.

X X.

Quoniam autem interdum in obligationibus dandi succedit interesse ut principale, quemadmodum in obligationibus faciendi, & in his post moram interesse tantum, ut *thesi* 10. dictum, in actionem venit; Quæritur hinc, An idem statuendum in obligationibus dandi? Quod negandum est, cum, si & hic post moram interesse tantum in actionem esset deducendum, actio non amplius super datione, sed super interesse deberet institui, ut in obligationibus faciendi, ad quod tamen creditor non tenetur. *l. 91. §. fin. ff. de Verb. Oblig. l. 52. §. 28. de furt.* ubi homo debitus surreptus vel peremptus adhuc in petitionem venit, & est in creditoris electione, quod in odium venditoris fidem contractus non servantis, nec rem soluto pretio tradentis introductum est, utrum velit ad ipsam rem, an ad interesse agere, interdum enim utilius esse potest emtori, habere interesse quam ipsam rem, cum res vendita facile corrumpi possit, vel eius pretium decrescere, quo casu expediret, præcipue si mercator est, petere interesse, ad quod etiam creditorem agere posse probat, *l. 1. in princ. l. 11. §. 9. ff. de act. emt. l. 10. & 12. C. eod.*

X X I.

Ratio diversitatis quare non ita veniat interesse in obligationibus dandi, ut in obligationibus faciendi, hæc dari potest, quod in illis sit res certa. *arg. l. 75. §. 10. ff. de Verb. Oblig. in faciendi incerta. l. 9. ff. de oper. libert. & proinde semper in illis probabilis aliqua ad rem subsit affectio, quæ non adesse censetur in obligationibus faciendi propter verisimilem facti inutilitatem, si convento tempore non perficiatur.*

X X I I.

Et hoc interesse, quod in obligationibus dandi à debitore petitur, in quod etiam reus re perempta necessario est condemnandus non venit officio iudicis, sed jure actionis. Jure enim actionis venit omne id, quod in locum eius, quod petitur, principaliter surrogatur; nec refert, an id expressè vel præcisè fuerit in obligatione,
an non,

an non, neque hoc in casu ratione obligationum dandi & faciendi, vel contractuum nominatorum & innominatorum differentia facienda est, cum his omnibus casibus actio sit ordinaria. Officio vero judicis dicuntur præstari ea, quæ non sunt in obligatione, sed tantum ad eam accedunt, ut fructus, usuræ ex mora. *l. 49. §. 1. ff. de action. emt.* impensæ litis & aliæ impensæ in rem in rei vindicatione. *l. 48. ff. de Rei Vindic.* unde eum effectum operatur ipsius rei qualitas quæ adjudicanda est. Quod autem dictum accessiones istas non esse in obligatione, quod etiam probat *l. 54. in pr. ff. locat.* intelligendum hoc est de obligatione in specie, ut jure actionis peti non possint, certum quippe est impensas & usuras non deberi ex conventionem, cum autem revera nihilominus debeantur ita disponente jure, dicendum omnino est, esse ex obligatione & in obligatione, sed latius sumpta. *Bacchov. ad. Instit. §. 1. de action. num. 3.* vel hoc respectu quodammodo esse in obligatione. *d. l. 54. in princ. l. 121. ff. de Verb. Signif.*

XXIII.

Progrediamur ad casus qui non admittunt purgationem moræ. Quandoquidem verò eorum nonnulli potius dependent ex conventionem, quam ex mora propriè sic dicta, & propterea ad materiam de purganda mora non essent referenda, tamen cum de iis apud Dd. controversatur, eosdem reliquis adjungemus. Primò itaque se offert casus, quòd, quando obligationi in diem accessit pœna, quoad eam evitandam, mora dilui non possit ante litem contestatam, contrahentes enim cum certam formam dant actui, ea à lege tolli non potest, nam ubi est provisio hominis & jus exinde quæsitum cessat auxilium legis. *l. fin. C. de pact. convent.* deinde probatur hoc. *l. 23. pr. ff. de recept. arb. l. 12. C. de contrah. & committ. stipulat.* ubi is qui certo tempore se daturum quid promisit, nec tamen præstitit, absque ulla admonitione pœnæ est obnoxius. Hoc tamen intelligendum est cum aliquo temperamento, ut tùm in contractibus bonæ fidei, tùm stricti juris, nulla inter hos respectu purgationis moræ distinctione admittitur, semper modicum tempus attendatur, quod nec Justin. *in d. l. 12.* sustulit, cum in mora modici temporis damnum non sit. *l. 21. ff. de judici.* nec inconueniens debitori exiguum tempus tribuere, si res ita postulat, & actori

contra reum jus persequendi saluum & integrum est nec est factum deterius.

XXIV.

Secundò mora non purgatur, si debitor instrumento guarantee se obligavit, quia hoc dicitur habere paratam executionem, vimque sententiæ obtinere. Debitor enim dando creditori tale instrumentum, concedit ipsi liberam potestatem, ut sibi ipsi non observato ordinario processu, casu quo in solutione cessat, possit jus dicere. Et hoc quidem verum est de jure statuario, vel municipali, quod hisce instrumentis istam vim tribuit, cum dispositio statuti pro lege reputetur. *l. 9. ff. de justit. & jur.* & ubi executio facta est à lege, purgatio moræ non admittitur: deinde quia instrumentum hoc obtinet vim sententiæ, post sententiam autem non potest esse locus emendationi, cum hoc commodum statim post litem contestatam debitori sit ablatum.

XXV.

Cæterum jure communi per pactum instrumentis vim sententiæ tribui posse ad effectum paratæ executionis, rationi juris non videtur esse consentaneum, excedit enim hic effectus potestatem pactorum, cum illis à jure Justiniano nusquam vis sententiæ approprietur. Sic in instrumento depositi, quod habet paratam executionem, & in hoc privilegium & quid singulare à reliquis contractibus. *l. n. C. deposit.* summarie nihilominus proceditur, quod innuitur textu, ibi, quàm celerrimè expediantur, & exceptiones quæ altiorem requirunt indaginem in ordinario judicio reservantur, unde non statim ab executione incipitur; instrumentum etiam, quia probationis causa conficitur, non potest videri per hoc actionis usus sublatus, quod nec factum est constitutione Justiniani, & si id admittendum esset, idem ad testes & alios contractus posset extendi.

XXVI.

Tertiò in stipulatione pœnali, cui adjecta est clausula, rato manente pacto, cessat purgatio moræ. Clausula enim appositae explicari debet secundum voluntatem contrahentium, qui in casum non observatæ obligationis & pœnam & principale hac clausula simul intendunt, à qua ut pacti formam non est recedendum. *l. 7.*

§. 7.

§. 7. ff. de pact. Deinde principale & pœna veniunt ex diversis cau-
sis, pœna enim accedit ultra debitum; unde si hoc casu emendatio
concederetur, fieret hoc cum injuria contrahentium, cum cre-
ditor non posset utrumque consequi, ad quod debitor ratione pa-
cti est obligatus, quod naturæ obligationis refragatur, quæ contra-
hentes ad præstandum id quod in obligationem deduxerunt astringit.
§. 1. Inst. de Verb. Oblig. Denique huc facit l. 16. ff. de transact. qua
responsum est, utrumque peti posse cum stipulationi pœnali adje-
cta est clausula, rato manente pacto, quæ lex vires non haberet, si
purgationi moræ daretur locus.

XXVII.

Videtur obstare, quòd in compromisso utrumque pœna &
principale peti possit. l. 30. ff. de recept. arbit. nec tamen excludatur
emendatio moræ. l. 21. §. f. & l. 22. ff. eod. sed ad hoc respondetur,
quòd in compromisso non petatur pœna propter dilatam solutio-
nem, sed propter contumaciam, quæ in locum multæ succedit, &
quando ex hac causa utrumque petitur, purgatio moræ admitti-
tur. d. l. 21. §. f. deinde textus in d. l. 30. non dicit pœnam & princi-
pale simul peti posse, sed quòd in effectu actor utrumque conse-
quatur, quatenus commissâ pœnâ, res principalis coram judice
suo ordine est peragenda. Nec multum facit in contrarium argu-
mentum deductum ab actionibus arbitrariis, quòd in iis ratione
loci possit peti interesse unâ cum principali, & nihilominus admit-
tatur purgatio, quia illud interesse non est in ipsa obligatione, sed
venit officio judicis, quæ causa est, quòd purgatio moræ admitta-
tur, ibi enim ratione moræ non succedit nova obligatio, ut in no-
stro casu, ubi post moram succedit obligatio pœnæ: insuper inter-
esse illud quod venit in actionibus arbitrariis non venit propter
moram, sed quia eo loco non solvitur quo promissa fuit solutio.
l. 8. ff. de eo quod cert. loc. si enim ibi quo promissum fuit solve-
tur, cessaret interesse.

XXVIII.

Quartò, quando res principalis præstanda est stipulatori, pœ-
na verò tertio, mora non potest dilui si ex claris testatoris vel con-
trahentium verbis id actum esse appareat, veluti, si contrahentes
verba, Si non dederis, intellexerunt si in mora dandi fuisti. Bart,
ad l. 84.

ad l. 84. ff. de Verb. Oblig. n. 23. Aliàs enim hoc fieret in præjudium tertii, qui propter moram jus quæsitum habet, quod ipsi invito auferri non debet. l. II. ff. de R. l. l. fin. ff. de pact. huc facit l. 3. ff. de adim. vel transf. legat. quæ lex licet non expressè loquatur de adjecta stipulatione pœnali, generaliter tamen loquitur, nec videtur ratio dari posse, cur hic textus, etiamsi multùm discriminis sit inter stipulationem pœnalem & principalem, non possit quoque accommodari stipulationi pœnali, cum verùm sit post moram jus tertio esse quæsitum.

XXIX.

Quintò, ubi specialiter purgationi moræ renunciatum est, amplius ea corrigi nequit, conventio enim est servanda. l. 26. §. fin. C. de fideiuss. estque regula juris notissima, quæ unicuique facultatem renunciandi ejus quod pro ipso introductum est attribuit. l. 46. ff. de pact. l. 51. C. eod. Hering. de fideiuss. cap. 27. p. 1. num. 187. proinde cum debitor huic beneficio renunciavit, postmodum non datur ei regressus ad jus quod priùs ipsi competeat. l. 14. §. 9. ff. de Ædil. Edit. quod enim ab initio fuit voluntatis, ex post facto fit necessitatis.

XXX.

An autem tantùm possit generalis renunciatio, ut si quis omni legum & juris auxilio generaliter renunciavit, tantùm specialis, controversum est? Et videtur id esse affirmandum, quia generalis renunciatio omnes species comprehendit. l. fin. C. de dot. promiss. & provisio generalis ejusdem est efficaciam quàm specialis. l. 4. C. de præscript. 30. vel 40. annor. sed cum istiusmodi clausule in instrumentis à notario magis de consuetudine quàm partium consensu soleant apponi, ut testatur Gailius lib. 2. observ. 77. id potius negandum, inconueniens quippe esset clausulis istis eundem effectum tribuere, quæ tribuitur speciali renuntiationi, ubi constat de voluntate contrahentium: præterea generalis renunciatio non debet extendi ad ea, quæ ex nova causa superveniunt & de quibus non est cogitatum. l. 9. princip. ff. de transactionib. tempore autem renuntiationis cum nondum mora erat contracta, non præsumitur nec dici potest de emendatione cogitatum esse, multò minùs ei renunciatum. Arum. d. tract. cap. fin. num. 5.

XXXI.

XXXI.

Sextò, quando executio facta est à lege vel ab homine mora non corrigitur, quia facta executione nihil superesse videtur quod corrigi possit, cum ea dissolvat obligationem & extinguat: Sic in legatis executio fit à lege, legatum enim rectà viâ ad legatarium transit. *l. 64. ff. de furt.* imò etiam ei ignorantia acquiritur. *l. 77. §. 3. ff. de legat. 2.* & dominium esse mutatum dicitur *in l. 1. §. 1. ff. si quis testam. lib.* idcirco hæres cessans in datione fundi vel ædium moram postmodum non emendat, cum ipso jure dominium fundi vel ædium in legatariū transferit. *d. l. 64.* Quoniam verò legatum potest repudiari, idè non transit simpliciter, sed requiritur ut factum aliquod ipsius, puta agnitio accedat, quemadmodum ad acquisitionem hæreditatis aditio hæredis, cum hæc comparentur. *in l. 80. ff. de legat. 2. Bachov. v. 2. disp. 13. th. 7. lit. A.* Similiter executio fit à lege, casu quo hæres intra tempora inventarium facere distulit, postea enim non admittitur. *l. fin. §. 11. C. de jur. delib.* Sic *in Auth. Hoc amplius. C. de fideic.* sancitum est, quòd si hæres distulit implere defuncti voluntatem, & ita in mora fuit, sit indignus successione, & post annum cæteris hæredibus vel legatariis accrescat, *d. Auth.*

XXXII.

Idem est in Emphyteusi Civili, si Emphyteuta Canonem non solverit intra triennium, qui postea eum offerendo non liberatur à pœna caducitatis, cum ipso jure Emphyteusis amissa sit, lex enim pœnam privationis finito tempore inducit. *l. 2. C. de lur. Emphyteut.* cuius effectus sequitur, cum dominus jus suum exercet. Cæterum si dominus post triennium oblatum postea canonem receperit citra expressam protestationem de jure expellendi, intelligitur caducitatem remisisse, & sic moram purgatam esse, ad cuius rei probationem facit, primò quòd dominus tum videatur ipsum pro Emphyteuta rursus agnoscere, cessetque præsumtio, ac si Emphyteuta jus domini voluerit intervertere, quod aliàs in causa est, cur dominus ipsum possit expellere. *Bachov. vol. 1. disp. 29. thes. 12. lit. E.* Deinde, si dominus ab Emphyteuta pœnam stipulatus fuerit, nec solvatur pensio convento tempore, utrumque tamen pœna & canon à domino peti non potest. *Clar. quest. 8. num. 12.* idem illud quoque statuendum est in pœna legali, videlicet pœna caducitatis, quia hac

C

in re

in re inter pœnam legalem & conventam differentia ratio non apparet, proindeque sicut illo casu accepta pensione pœna conventa peti nequit, ita & hoc casu pœna legalis exerceri non potest, utrumque enim pensionem & pœnam exigere non licet. *l. 4. C. de pact. int. emt. & vend. l. 10. §. 1. ff. de publican. & vectig.*

XXXIII.

In Emphyteuta Ecclesiastico celeris satisfactio admittitur. *cap. potuit. extra de locat. cond.* nam cum ipsi sit præfixum brevius tempus ut biennium, lex mitius cum eo agit, & admittit pœnam evitari posse celeri satisfactione; alioquin si velimus sequi commoda Ecclesie, præstaret dicere, & Emphyteutam Ecclesiasticam post diem non esse excusandum, ut existimat. *Iohann. Saport. d. tr. cap. 4. num. 143.*

XXXIV.

Occurrit de eo dubitatio; An vasallus celeri satisfactione moram possit emendare? *Vultreus de feud. cap. 11. num. 23.* affirmativam sententiam tuetur, & jura feudorum, quæ vasallum non petitâ intra annum & diem investiturâ feudo privant, rigori & odii plena esse arbitratur cum *Menochio conf. 468. num. 12. vol. 5.* sed cum regulariter purgatio moræ non admittitur ubi est dies & pœna. *l. 12. C. de contrah. & committ. stipulat.* nec id in jure feudorum admittendum est, cum & in eo sit tempus præscriptum & pœna adjecta. *2. feud. 24. Finckelth. de feud. disp. 7. t. h. 24.*

XXXV.

Similiter purgatio moræ cessat, quando moratoria dilatio finem sortita est, ex ratione quod quando lex vel statutum certum tempus præfigit, eo elapso non admittitur purgatio moræ. Et hoc casu existimo debitorem citra ullum temporis laxamentum in mora constitui, nec dari debere aliquod modicum intervallum ad solvendum. Dd. quidem dum admittunt modicum tempus post moram, *Arum d. tr. cap. 5. num. fin.* loquuntur in terminis vulgaribus, cæterum in paulo exorbitantibus, ut rescripti meratorii, de quo hinc agitur, aliud dicendum videtur, rescriptis enim moratoriis satis amplum tempus solutionis meditandæ debitori conceditur, quod iis finitis porro extendi non debet, cum ea ut & alia per se quoad tertium strictissimæ sint interpretationis. Accedit quod rescriptum moratorium
commi-

commiserationis gratiâ detur, quemadmodum & dies aliquando
commiserationis gratiâ adjicitur, quæ quàm primùm præteriit
citra ullam aliam interpellationem debitorem in mora constituit.
l. 16. §. 1. ff. de compensat. l. 31. ff. de re iudicat. l. un. §. 7. vers. Sin autem.
C. de rei uxor. action.

XXXVI.

Septimò, mora non emendatur in causa appellationis; nam
appellatio reducit rem in eum statum, qui fuit post litem contesta-
tam, non ad eum, qui fuit ante litem contestatam, *l. 13. C. de procurat.*
atqui post litem contestatam purgatio moræ non admittitur. *l. 84.*
ff. de V. O. deinde qui provocat, post sententiam appellat, post senten-
tiam verò minùs mora dilui potest, quàm post litem contestationem,
sententia enim fertur auditis probationibus & causâ planè cognitâ,
litem contestatio verò est principium controversiæ.

XXXVII.

Octavò, in delictis an admittatur purgatio, videndum. Non-
nulli Dd. duplicem faciunt moræ speciem, interpellationem, & oc-
cisionem, quod non videtur esse admittendum, quia posterius hoc
non est species moræ propriè sic dictæ, sed culpæ sive moræ im-
propriæ, in eo tamen hæc duo occisio & mora conveniunt, quòd
utrumque annumeretur culpæ quantum ad perpetuandum obliga-
tionem & actionem, cum debitor etiam re peremptâ teneatur, sive
occiderit, sive in mora fuerit. *Bacchov. volum. 2. disp. 3. thes. 6. lit. C.*
Quòd autem occisio mora non sit, probatur *ex l. 91. §. 3. vers. Si mo-*
ratur. ff. de Verbor. Obligat. ubi textus facit differentiam inter eum
qui occidit & in mora est: & *in l. 23. ff. eod.* hæc, ut si occidisti, vel
interpellatus non dedisti, inter se opponuntur: huc etiam facit
ipsius vocabuli moræ significatio, quæ est morosa dilatio in non
faciendo, sed in occisione, non est talis dilatio, sed culpa vel dolus in
faciendo, unde cum caret nomine, debet etiam carere effectu.
l. 4. C. de feriis. Illud ergò quòd dici solet de mora & eius emendatio-
ne non potest trahi ad delicta, cum mora in iis locum non habeat,
proindeq; in delictis actu perpetratis non valet pœnitentia, etiam si
hoc, quòd ablatum est, restituatur. *l. 65 ff. de furt.* non enim post
restitutionem, quanquam cesset condictio furtiva *l. 17. ff. de condict.*
furr. tollitur actio furti, *l. pen. ff. de vi bonor. raptor.* quia fur tenetur
C 2 adhuc

adhuc ad duplum vel quadruplum, & oblatio tantum purgat culpam veluti moram, sed non delictum veluti furtum. *Ampliff. Dn. D. Tabor ad l. 65. de furt. & Racem. 3. th. 26. & seqq.*

X X X V I I I.

Hactenus de casibus in quibus purgatio moræ locum habet, & in quibus non; sequitur, ut dispiciamus, quemadmodum mora purgetur, quod contingit, vel facto debitoris, vel voluntate creditoris. Facto debitoris, ut debiti oblatione; Oblatio autem ut possit quid operari, fieri debet cum quibusdam requisitis, & quidem primo ipsius debiti oblatione. *l. 6. & 19. C. de usur. uti enim in solutione aliud pro alio, ut æstimatio sive pretium loco rei promissæ, quia in species cadit affectio, & aliud est res, aliud pretium sive æstimatio. l. 1. de rerum permut. l. 6. C. de solut. invito obtrudi nequit. l. 2. §. 1. ff. de reb. credit. pr. Inst. quib. modis toll. oblig. etiamsi id quod offertur melius sit, ita nec offerri, creditor enim habet jus ad rem, quod ipsi non est auferendum.*

X X X I X.

Præter ipsum verò debitum oblatio requirit, ut offeratur totum & integrum hoc quod debetur. *arg. l. 27. l. 34. §. 10. ff. de solut. l. 13. §. 8. ff. de act. emt. arg. l. 9. C. de solut. parte enim oblatâ nondum competit actio ex emto. d. l. 13. §. 8. & natura quoque obligationis postulat, ut eodem modo, quo ea contracta est, dissolvatur. l. 35. §. de Reg. iur. proindeque requiritur ad contractus dissolutionem rem præstari ita, quemadmodum capit ab initio, utpote semel tota, deberi, quæ obligationis conditio creditore invito mutari nequit. Et non tantum offerendum est totum debitum, sed illud cum usuris & omni interesse debitorem offerre oportet. l. 19. ff. de usur. & fruct. l. 2. C. debit. vend. pign. l. 41. §. 1. ff. de usur. & fruct. nec tollitur pro parte cursus usurarum, etiamsi pars debiti fuerit ob signata & deposita, dd. l. 1. 9. C. de solution. non enim debet nec potest creditori jus, quod ipsi quæsitum est, ut persequendi solidum ex natura obligationis, ei invito adimi & auferri. *Arum. ad Instit. exercit. 16. quest. 2. Solutio ergò partis uti non liberat, quia ea multa incommoda habet, l. 3. ff. famil. ercisc. d. 2. C. sic nec oblatio. Nec officit l. 21. ff. de rebus credit. vel quia ea intelligenda est de debito, cuius una pars est liquida, altera illiquida, ut patet ex verbis, & reliqua persequi,**

persequi, sufficit autem partem liquidam offerre: vel dici potest, *d.l.21. non velle*, quòd ipso iure cogatur creditor acceptare partem, sed quòd humanius sit, si cogatur per prætorem exigentibus ita causæ meritis, ut *in l.5. C. de distr. pignor.* ubi per solutionem partis, & si debitor paratus est solvere, rationibus excussis impeditur distractio pignoris.

X L.

Porro debet fieri congruo loco. *t.t. ff. de eo quod cert. loc. l.122. pr. ff. de Verb. Oblig. l.8. C. de solution.* Creditoris enim conditio non est facienda deterior in solvendo, in cuius favorem locus quoque adjici solet. *l.2. ff. de eo quod cert. loc. Anton. Fab. 1. conject. 1.* congruo loco pecuniam oblatam existimat, si solvatur alibi intra illud tempus, quo in locum perveniri potuit, proindeque censet, quòd tacita illa dies, quæ promissioni certi loci inest, respiciat solvendi facultatem, quòd rectè improbat *Bach. vol.2. d. disp. th. 9. lit. D.* censetque quòd tacitum illud tempus ideò sit adjectum in favorem debitoris, ut interea nec illo ipso loco, quo solvere promisit, nec alibi actione arbitrariâ conveniri possit, & ita tacita illa dies non respiciat facultatem solvendi, sed conveniendi. *l.49. §. fin. ff. de fidejuss.*

X L I.

Requiritur insuper, ut oblatio fiat congruo tempore. *l.39. ff. de solut.* Si enim noctu, vel creditori aliàs occupato, ut funus familiare ducenti, sacra facienti, ex causa probabili & necessariâ absenti &c. *l.2.3. & 4. ff. de in ius vocand.* debitum offeratur, sine dubio creditor justam recusandi causam habet, nec moram facere censetur. Sed quid dicendum, si debitor invito creditori ante diem solvere velit? Distinguendum est, an dies in gratiam debitoris adjectus sit, vel non; si in gratiam creditoris, non licet solvere ante diem, & solutio ipso invito debitorem non liberat. *l.15. ff. de annu. legat. l.43. §.2. ff. de legat.2.* quia nemini debet auferri jus & commodum quod habet. Si in gratiam debitoris, *l.17. ff. de Reg. iur. l.41. §.1. ff. de Verb. Obl.* rectè solvitur ante diem (etiã si ante diem adversus eum agi non possit, nec ad solutionem compelli, *l.44. §.1. ff. de oblig. & action.*) cum quilibet favori suo pro se introducto renunciare possit, *l. penult. C. de pact.* & exinde obligatio habetur, ac si purè ab initio

initio facta fuisset: deinde expressi textus eam sententiam probant, qui debitori concedunt facultatem solvendi ante diem invito creditori l. 38. §. 16. l. 137. §. 2. ff. de V. O. l. 70. l. 98. §. 4. ff. de solut. Bacchov. vol. 2. disp. 29. th. 2. lit. 1.

X L I I.

Præterea oblatio debet fieri creditori vel alii creditore consentiente & ratum habente. l. 4. 12. & 17. C. de solut. cui si debitor offert quod debet, æquè liberatione consequitur, ac si ipsi creditori obtulisset, argum. d. l. 4. & 12. l. 49. ff. eod. Sic procuratori generali, cui omnium bonorum administratio concessa est, rectè offertur, qui & intelligitur habere mandatum ad recipiendam pecuniam. l. 34. §. 3. ff. de solut. uti & ei, cui specialiter hoc mandatum est. arg. d. l. 12. in princ. & §. 1. l. 71. §. 1. ff. de solut. Non tamen præcisè requiritur ut debitor ipse offerat, uti enim alius pro alio etiam ignorante & invito solvere potest. princ. Inst. vers. libertatem. quibus modis toll. obl. l. 23. 40. & 53. ff. de solut. ita & offerre: debitor etiam eo casu, cum alius pro ipso solvit, liberatur statim ipso jure, non ope exceptionis, Bacchovius ad d. pr. Instit. num. 3. & 4. cum perinde sit, ac si debitor ipse solvisset, d. l. 23. & 40. quod etiam ratio juris manifesta suadet, ea enim statim extinguit obligationem, quam primùm creditor, quod ipsi debetur, sive à debitore sive à quocunque accepit.

X L I I I.

Denique requiritur, ut fiat convocatis ad id testibus, l. 6. & 19. C. de usur. quò melius oblatio & oblata summæ quantitas probari possit. Et hoc observatur in oblatione extrajudiciali, in qua requiri existimo duos testes & Notarium, sed in oblatione judiciali sufficit, si debitor iudicium ingrediens, debitum exhibeat, nec opus habet adminiculo testium & Notarii. Quòd si prædicta requisita fuerint observata à debitore, & creditor oblatum nihilominus accipere recuset, effectus oblationis sequuntur, qui creditorem in mora constituunt, & transferunt in ipsum periculum. l. 72. pr. ff. de solut. l. 105. ff. de V. O. posterior enim mora nocet ultimo moroso, sua enim cuiq; mora non alteri nocere debet. l. 137. §. 2. ff. de R. l. l. 17. ff. de peric. & com. rei vend. & culpa vel factum unius non debet alteri esse injuriosum. l. 14. ff. de condict. indeb.

XLIV. Ob-

XLIV.

Oblatio autem est in duplici differentia : vel nudis verbis fit, veluti cum debitor nudis & solis verbis declarat se paratum esse ad solvendum, quæ verbalis oblatio nuncupatur : vel fit re ipsâ, veluti cum debitor realiter rem debitam repræsentat, paratumque se esse dicit rem ipsam de manu in manum tradere, quæ realis vulgò appellatur. Verbalis oblatio sufficere creditur in rebus immobilibus, & habere vim plenissimæ & perfectæ oblationis, nam cum eiusmodi res portari nequeant, lex nudâ oblatione contenta est, & sufficit, si debitor dicat, vel constituat se eas nomine creditoris possidere. *argum. l. 18. pr. ff. de acquir. vel amitt. possess. Novell. 91. cap. 2. ex qua Auth. Dos data. C. de donat. ante nupt. est desumpta. Rittershus. ad Novell. part. 5. cap. 7. num. 6. & 7.* Realis oblatio obtinet tum in rebus immobilibus, ut quando debitor creditorem ducit in fundum debitum, eumque mittit in vacuam fundi istius possessionem, tum etiam in rebus mobilibus sive species sive quantitas debeatur. *arg. d. Novell. 91. cap. 2.*

XLV.

Realis oblatio rursus est duplex, vel nuda, ut si quis pecuniam realiter offert (non tamen necesse est eam numerare, sufficit enim in sacco offerre, & de quantitate ex testium depositione & sacci resignatione constare posse) non autem consignatam deponit : vel non nuda, ut si realis oblatio conjunctam habet obsignationem & depositionem. Prior casus varios effectus producit, moram emendat, & periculum rei vel pecuniæ in debitorem transfert. *l. 72. pr. ff. de solut.* non tamen statim hac oblatione contingit liberatio, ut accidit quando accessit consignatio & depositio. *l. 9. C. de usur.* sed tum demum quando res oblata interit. Non enim interea liberatur debitor ipso jure vel ope exceptionis *l. 24. ff. de recept. arbitr. l. 17. ff. peric. & commod. non liberatur obligatio pignoris. l. 10. in fin. C. de pignorat. act. l. fin. C. de luit. pignor. l. 8. C. de distract. pign. l. fin. C. de bit. vendit. pign.* neque liberantur fidejussores. *arg. l. 43. ff. de solut.* Interdum tamen sola oblatio idem operatur in liberando debitore, fidejussore & pignore, quàm perfecta oblatio, ut in casu libertatis. *l. fin. C. de condit. instit. pensitationum publicarum. l. fin. C. de suscept. & prestat. lib. 10. tit. 80. C. l. A. lib. 46. tit. 3. th. 29. H. ligger. lib. 16. c. 13. lit. G.*

XLVI. Cate-

Cæterùm si fiat in iudicio, eo casu non tantùm periculum rei in debitorem transfertur, sed etiam usuræ, quæ debentur ex mora contracta vel re vel per interpellationem sistuntur. *l.ii. C. de usur.* cuius verba *Arum. cap. 7. num. 7.* secundùm nonnullos codices ita se habere dicit: Post oblatam sibi in iure pecuniam. Nam ea oblatio non minorem habet operationem quàm consignatio & depositio, per quam pignora liberantur. *l. 9. §. fin. ff. de pignorat. act.* quòd in oblatione extra iudicium non contingit; quo tamen casu Dd. volunt sisti cursum usurarum, si eæ nondum currere inceperint, quòd referunt *l. 4. §. i. ff. de eo quod cert. loc. l. 122. §. 5. ff. de Verbor. Obligat.* si autem currere ceperunt, solam oblationem cursum usurarum non impedire, ea enim non respondet solutioni, quemadmodum ea quæ habet conjunctam obsignationem, *Arum. d. l. Hottom. de usur. c. 3. Vmm. disp. 21. th. 8. n. 46.*

Quòd si oblatio non est nuda, sed comitem habet obsignationem & depositionem, debitor statim effectus moræ à se amovet, & invito etiam creditore est liberatus. Fit autem obsignatio, quando pecunia oblata in sacculum, cistam vel peram immittitur, & signis amicorum obsignatur, ut aperiri nequeat. *l. fin. ff. de l. commissor. l. 6. & 19. C. de usur.* Depositio fit, cum pecunia oblata sacco inclusa & obsignata in æde publica, vel apud acta, vel in loco tuto à iudice definito deponitur. *d. l. i. §. fin. ff. de pos. l. 9. C. de solut. d. l. 19. C. de usur.* Quæ omnia si ritè perficiantur, proximè accedunt ad solutionem, eosdemque ferè effectus producit, quos ipsa solutio, pecunia enim non manet penes debitorem ut in sola oblatione, sed est in libera facultate creditoris depositam eam accipere quandocunque ipsi libuerit; unde cursum usurarum sistuntur. *d. l. 6. & 19.* pignora & fidejussores liberantur: & quidem ipso jure talis oblatio liberationem parit, etiamsi fiat propriâ auctoritate, simpliciter enim dicitur eum liberari. *d. l. 9. & 19. C. de iure Emphyteut.* debitumque videtur hoc modo quasi traditum & translatum in creditorem, qui sibi imputet quòd non acceptaverit pecuniam.

Quoniam autem proximè accedunt ad solutionem, eius effectus non sunt, ut omnimodo liberationem ab obligatione inducant, sed quodammodo in suspenso relinquunt, pecuniam enim debitor iterum ad se recipere potest, cum ea non transierit in dominium creditoris, sed in dominio debitoris permanserit. *d.l.19. qui videtur hoc animo eam deposuisse, ut petenti creditori daretur, & si illi non datum, sibi restituatur. l.penult. C. ad exhibend. quam pecuniam si debitor receperit, retrò perinde est, ac si nunquam deposita fuisset. Et hæc procedunt in iis quæ ob signari possunt, in aliis ut immobilibus sive soli loco ob signationis datur curator à iudice, Donell. enucl. Hillig. lib. 16. cap. 4. lit. E. quod etiam ad animalia bruta extendi posse videtur.*

XLIX.

Voluntate creditoris mora purgatur. I. Novatione. *l.8. pr. ff. de Novat.* ut quando promissor in dando Stichum moram fecit, & creditor eundem vel præsentem vel absentem rursus animo novandi purè stipulatus est. *l. 17. ff. de condict. furt.* à mora præcedente promissor est liberatus, & quidem vi novationis, quæ nihil aliud est, quàm debiti prioris in aliam obligationem transfusio. *l. 1. ff. de Novat.* unde si deinceps res perit sine facto promissoris, vel ante aliam moram periculum illud pertinet ad stipulatorem. *d.l.8. pr. novationis enim effectus est omnia incommoda, quæ prioris fuerunt obligationis simul interimere; sic eâ factâ non committitur pœnæ stipulatio. l. 15. ff. de novat. liberantur debitores à periculo interitus rei debitæ. d.l.8. usuræ non currunt. l.28. & 27. ff. eod. hypothecæ, pignora & fideiussores liberantur. d.l.18. l.43. ff. de solut.*

L.

II. Stipulatione conditionali, veluti si quis eundem Stichum post moram debitoris animo novandi sub conditione stipulatur, quo quidem casu non statim fit novatio, sed tum, cum existit conditio. *l. 14. pr. ff. de novat.* Sed occurrit hîc difficultas propter leges sibi invicem contrarias, ut *d.l.14. l.72. ff. de solution. l.31. ff. de Novat.* Ad earum compositionem distinguendum est, inter rei præsentiam & absentiam, ut casu priori, si Stichus tempore posterioris stipulationis fuerit præsens, videatur is esse oblatus, & sic moram esse

D

purga-

purgatam. d. l. 72. d. l. 14. vers. Marcellus. casu autem posteriori, quo Stichus fuit absens, diversum dicendum sit, cum absens non possit offerri. l. 31. pr. ff. de Novat.

L I.

III. Voluntate creditoris mora purgatur remissione vel pacto. l. 90. §. 1. ff. de solut. eoque vel expresso, cum quilibet juri suo pro se introducto renunciare possit. l. pen. C. de pact. vel tacito ex interpretatione, ut si post moram factam creditor fidejussorem accepit: vel si debitor id quod creditori Ephesi solvere debebat, ipsi volenti Capuæ solvit §. fin. ff. de eo quod cert. loc. quia dum accipit pecuniam, poenam videtur remisisse. d. l. fin. tacito enim non secus ac expresso pacto jus nostrum remittimus. l. 2. ff. de pact.

L I I.

Ad tacitam remissionem refero dilationem debitori concessam à parte creditoris, quâ datâ moram omnino emendatam esse existimo, quod tamen intelligo de eo, quando incidit quæstio de mero interesse, cuius cursus interim impeditur, mora enim ut causa illius interesse datâ hac dilatione tacite videtur remissa, cui facto si creditor intendit contravenire, proprium factum impugnat, quod uti iniquum, sic nec videtur esse admittendum. Cæterum in usuris conventionalibus ex circumstantiis id dignoscendum, & datâ dilatione simpliciter, earum cursus non sistitur, sed efficaciter nihilominus eæ currunt & peti possunt; eo enim casu simplices tantum induciæ creditori sunt concessæ, quod idem est, ac si simplex facta sit prorogatio, quæ fieri intelligitur cum omnibus suis qualitatibus & oneribus, quæ nec conceditur ad tollendam obligationem, sed tantum ad eam differendam, l. 113. ff. de Verbor. Obligat. l. 12. §. 14. ff. mandat. Quapropter cum dilatio hæc detur tantum debitori ad solvendum eò commodius, ea non debet extendi, ut insuper aliud commodum debitori præter mentem creditoris per hoc attribuat, nimirum reddendo ipsum insuper immunem ab iis usuris, ne aliàs inducta ad unum finem operentur contrarium, quod juri non convenit. arg. l. 27. §. 1. de pact. contraria verò esse differre & liberare, nullum videtur esse dubium.

L I I I.

Restat videre de commodis purgationis moræ, quæ secum fert. Ubi in genere statuendum, quod purgatâ atque emendatâ morâ

morâ cessent omnes moræ effectus, ac si ea nunquam intervenisset. De præcipuis effectibus quædam subjiciemus & primò de eo interest quod cessare debet. Bifariam autem in jure nostro interesse accipitur; largè indefinitè & generaliter, pro omni eo quod ad utilitatem alicuius pertinet. *l. 14. §. fin. ff. de furt. l. 80. §. 1. ff. eod. l. 21. §. 3. ff. de act. emt. l. 23. & 25. C. de evict.* Strictè respectivè & specialiter pro ea utilitate, quæ est ultra rem, sive pro eo quod extrinsecus rei accedit, distinctum à re principali vel eius æstimatione. *arg. l. 11. §. 18. l. 43. ff. de act. emt. l. 70. ff. de evict. l. 27. ff. de furt.*

LIV.

Et de hoc interesse strictè sumto ut effectum moræ intelligendum est id quod purgatâ morâ cesset id quod interest, ad quod etiam pertinet decisio. *in l. unic. C. de sentent. qua pro eo quod inter.* in qua tantum agitur de damno & lucro quod occasione culpæ vel moræ emergit, & extrinsecus accedit præter rem principalem. Sed cum de eius taxatione, casu quo mora purgata non fuit, antea variè fuit disputatum, quænam judicis in hoc essent partes, & quousque id ipsum æstimari possit & debeat, sæpius enim longè excedebat rem, quæ ex obligatione præstanda erat, idèò Justinianus huic malo remedium invenit, infinitas veterum dubitationes amputavit, specialiterque & de novo constituit *in d. l. unic.* quòd judex in omnibus casibus, qui certam habent quantitatem & naturam, alterum tantum rei principalis in adjudicando interesse excedere non debeat, *d. l. un.* in casibus verò incertis æstimatio arbitrio & discretioni judicis committatur, cui incumbit inquirere in damnum & in hoc partem adversam ex causis scil. propinquis justis & veris. *l. 21. §. 3. ff. de act. emt.* quæ circa rem sunt condemnare, rejectis causis commentitiis incertis & remotis longèque petitis allegationibus, ait enim Imperator *in d. l. un.* quòd revera inducitur damnum hoc reddatur, ut ita hîc sit considerandum, non quomodo actor interesse æstimet, sed quomodo id æstimetur pretio vero & communi. *l. 63. ff. ad Leg. Falcid.*

LV.

Differt hoc quod interest non solum à re principali, vel eius æstimatione. *l. 11. §. 18. l. 43. ff. de act. emt. l. 50. pr. ff. de furt.* ipsius enim rei æstimatio locum sibi vendicat cum res perit, *l. 8. in princ. ff. de condict.*

D 2

condict. furt. l. 72. in pr. ff. de Verbor. Obligat. sed etiam ab usuris, cum earum modus legibus definitus sit. *l. 26. C. de usur.* differt etiam à pœna conventionali, quia pœna certa est, & ideo condictione certi petitur, §. *fin. Instit. de Verbor. Obligat. l. fin. ff. de pretor. stipulat.* Ad hanc autem pœnam conventionalem, quam contrahentibus solvi placuit, non pertinet constitutio, *d. l. un. cum ea loquatur de taxatione eius quod interest, cuius quantitas incerta est, & à iudice determinanda; deinde hinc non spectatur, an inter sit, sed quæ sit quantitas in stipulatione. l. 38. §. 17. in fin. ff. de V. O. §. 18 Inst. de inut. stip. Bachov. vol. 2. disp. 23. th. 4. lit. B.*

LVI.

Secundò, non pertinet amplius ad debitorem periculum interitus, oblatione enim illud in creditorem transfertur. *l. 39. & 72. ff. de solut. l. 102. ff. eod.* idque vel ipso jure, si res in specie debita post oblationem perierit. *d. l. 72. arg. l. 105. ff. de Verb. Obligat.* vel per exceptionem, si perierit res in genere debita post oblationem. *d. l. 72.* cuius ratio diversitatis est, quod illo casu debitor liberetur rei interitu quæ debebatur, hoc casu cum genus non pereat *l. 11. C. si cert. perat.* lex exceptionem dat debitori, quæ existimat iniquum esse excuti debitorem, si pecuniam oblatam amisit, quam non amisisset si creditor eam acceptasset; quod tamen non procedit in contractu bonæ fidei, quia in eo & hoc casu ipso jure debitor est liberatus. *d. l. 72. princ. in fin. cum exceptiones his contractibus insint. l. 3. ff. de rescindend. vendit. Hilliger. Donell. Enucleat. lib. 16. cap. 13. lit. G. Arum. cap. 9. num. 10.*

LVII.

Quod si debitor non obtulisset eo casu, re peremta pertinuisset periculum rei ad ipsum, post moram enim debitoris obligatio perpetuatur. *l. 23. in fin. ff. de Verbor. Obligat.* quâ de causâ etiam fit, ut debitor licet res perierit, perinde teneatur, ac si adhuc extaret. *l. 21. pr. & 23. ff. de constit. pecun. l. 91. §. 3. ff. de Verb. Obligat. l. 108. §. 11. ff. de legat. 1. l. 5. ff. de reb. credit. l. 39. §. 1. ff. de legat. 1.* sed illud vel cum *Bachov. vol. 2. disp. 3. th. 8. lit. A. & vol. 1. disp. 15. th. 7. lit. B.* temperandum censeo, qui officio iudicis debitori succurrendum esse existimat, si non multò post commissam moram res naturaliter perierit, quæ etiam necessariò, eodem modo apud actorem peritura fuisset. *arg. l. 4. §. 1.*

l. 14. §. 1. in fin. ff. deposit. vel distinguendum esse existimo cum Hotto, man. illustr. quest. 39. inter eum qui frustratur, & qui simpliciter tantum differt solutionem, veluti si justam differendi causam habeat, ut in deposito exemplum præbet l. 13. in pr. ff. deposit. l. 1. §. 22. ff. deposit. hinc enim cum non videatur moram facere frustrationis. l. 24. ff. de usuris. merito periculum interitus ad ipsam non pertinet, siue actor rem sit distrahturus siue non, quia nemo indefensum jus suum relinquere cogitur propter metum interitus. l. 40. in princ. ff. de petit. heredit.

LVIII.

Cæterum si possessor frustratur, nec habet justam causam differendæ solutionis, nulla ratio excusat moram eius, cum certum sit eum non liberari, qui ex certa causa intelligit rem ad se non pertinere, & nihilominus mavult litigare quam restituere. l. 82. §. 1. ff. de Verbor. Obligat. unde ad ipsum ut malæ fidei litigatorem interitus rei pertinet, si creditor rem distrahere potuisset, secus si non potuisset. l. 47. §. fin. in fin. ff. de legat. 1. l. 20. §. 1. de heredit. petit. quia aliàs habuisset pretium illius rei, quod ipsi facto alterius adimi non debet. Istam autem potentiam distrahendi existimo judicandam esse ex conditione rei debitæ, ut sit talis, quæ arbitrio actoris distrahi potest, libera nimirum, nec alienari prohibita; quapropter si talis non est, ut si alienari nequeat, vel res sit distrahenda publico decreto, actoris est periculum, cum eo casu ipsi nihil absit, & eodem modo apud actorem periisset; illudque non tantum obtinet in actione reali, casu quo res reddenda est, sed etiam in personali casu, quo res danda est. l. 14. §. fin. ff. deposit. quia utrique ratio allata accommodari potest.

LIX.

Idem quoque censeo obtinere in crimine furti & rapinæ, licet fur dicatur semper esse in mora. l. 19. ff. de vi & vi armat. & periculum interitus ad hos pertinere. l. 1. §. 34. ff. de vi & vi armat. l. 8. & l. fin. ff. de condict. indebit. l. 9. C. de furtis. quia hoc casu si dominus rem distrahturus non erat, id est, distrahere non poterat, non infertur domino damnum, cum fur non teneatur, nisi quatenus per ablationem damnum dedit, secus verò si dominus rem erat distrahturus, tum enim dominus incurrit in damnum, & hæc distinctio

D 3

proba-

probatur ducto argumento à contrario sensu ex l. 14. §. ii. vers. sed
etsi. ff. quod met. caus. ubi respondetur, eum qui per metum rem
abstulit, eâ peremptâ teneri, si scilicet absque metu peritura non
fuiſſet, unde è contrario sensu dicendum est, eum non teneri, si
similiter apud dominum peritura fuiſſet, conferatur Bacchovius ad
ff. ad d. l. 14. pag. 998.

L X.

Tertiò, tolluntur usuræ, quæ aliàs debebantur, postquam enim
debitor totam quantitatem cum usuris creditori obtulit, eoque
accipere nolente, consignavit, & in loco publico deposuit. l. 6. l. 9.
& 19. C. de usur. desinunt usuræ deberi in futurum, si ve ex erant
præstandæ ex conventionione, si ve ex mora, nam ex nulla alia causa
quàm ex his duabus illæ præstantur. Sic debentur usuræ vel ex con-
ventionione stipulatione firmata in omnibus contractibus bonæ fidei
& stricti juris. l. 3. & 4. C. de usur. vel ex conventionione nuda, ut ex pacto
in continenti adjecto bonæ fidei judiciis, l. 17. §. 4. ff. de usur. & fruct.
l. 5. C. de pact. inter empt. quia tale inest ipsi contractui, l. 7. §. 5. ff. de
pact. non vero in stricti juris negotiis. d. l. 3. & 4. l. 24. ff. de præscr.
verb. l. 1. C. de condict. indeb. nisi exceptis casibus quibusdam speciali-
bus, ut in pecunia trajectitia, l. 7. ff. de nautic. fœnor. in pecunia
quæ debetur argentariis. Novell. 136. cap. 4. & 5. in frumento & aliis
quantitatibus. l. 12. & 23. C. de usur. in mutuo debito civitatibus,
l. 30. ff. de usur. & fruct.

L X I.

Ex mora usuræ tantum debentur in bonæ fidei judiciis, ut
emtionem venditionem. l. 13. §. 20. ff. de act. emt. mandato l. 12. §. 9. ff. mand.
actione pignoratitiâ. l. 40. ff. de usuris. & in legatorum & fideicom-
missorum persecutione. Et quanquam actio quæ legatum & fidei-
commissum petitur, non sit bonæ fidei, eatenus tamen eis compa-
rantur. l. 1. 2. C. de usur. l. 34. ff. eod. l. 3. C. in quib. caus. rest. necess. non
est. Quod autem quidam existimant quod in stricti juris negotiis à
tempore litis contestatæ absq; stipulatione usuræ currere incipiant,
non puto admittendum esse, propter l. 1. C. de condict. indeb. l. 3. C. &
l. 32. §. 2. ff. de usur. in qua l. 32. aliàs frustra verba bonæ fidei fuiſſent
adjecta, & aliud omninò est in usuris quàm in fructibus, qui in his
judiciis à tempore litis contestatæ debentur. l. 38. §. 2. ff. de usur.

LXII. Dis.

LXII.

Dissentientes quidem fundamentum sententiæ ponunt in l. 3. §. 1. ff. de usur. & fruct. item l. 35. ff. eod. & l. 31. ff. de reb. credit. sed his optimè respondet Ampliff. Dn. D. Biccus, facultatis luridica p. 1. Decanus Spectabilis in aureis suis. sect. 5. num. 30. lit. q. & quidem ad d. l. 3. §. 1. duplicem suppeditat responsionem, primò quòd in d. l. 3. §. 1. non agatur de usuris, sed de causa, quæ post litem contestatam in restitutionem venire debeat. l. 2. ff. de usur. & fruct. Et hæc duo diversa esse apparet ex Rubric. ff. de usur. & fruct. quandoquidem vocabulum causa strictiùs ibi sumi videtur, ut præter usuras & fructus comprehendat reliqua, de quibus in d. tit. agitur, puta partum hominis, qui in fructu non est, pensiones, vecturas, mercedes & omnem utilitatem, quæ occasione rei percipi potest: cæteroquin si sumatur verbum illud generalius, continet omnem utilitatem, quæ occasione rei percipitur, sive ex ipsa re procedat, sive propter eam capiatur, & usuram & fructum complectitur: usura verò debetur ob usum pecuniæ. Deinde quòd d. l. 3. §. 1. loquatur de iudiciis stricti juris, & quidem talibus ratione sui initii, potest enim aliquod tale esse ab initio, & ratione condemnationis deinde degenerare in arbitrarium, exemplo sit. l. 22. ff. de reb. credit. vid. Dn. D. Biccium. d. l. ibidemq; respons. ad d. l. 35. & 31. Arum. cap. 8. num. 13. Bacchov. ad Wesenb. lib. 22. tit. 1. n. 3. Et hæc quidem plana sunt de Jure Civili, sed de hodierno jure Imperii, id est immutatum, quod nullo habito respectu inter usuras vel promissas vel non promissas, indistinctè permittit easdem à debitore propter moram non factæ solutionis petere & exigere. Vide Recessum Deputatorum Spirensium de anno 1600. §. So viel nun &c.

LXIII.

Controversa se offert quæstio, an sola oblatio impediatur cursum usurarum? Negat id Arum. cap. 7. num. 7. tum quia requiritur ad hoc oblatio, obsignatio & depositio, l. 6. & 19. C. de usur. l. 10. & fin. C. de luit. pignor. l. 1. §. fin. & l. 7. ff. de usuris. tum propter rationem, quia usuræ lebentur ratione usus pecuniæ. l. 60. in princ. ff. pro socio. cuius usus non cessat, si tantum oblata sit pecunia & non deposita, manet enim pecunia apud debitorem, quæ quàm primùm à creditore recusatur, & ab offerente recipitur ad pristi-

ad pristinum statum redit, ac si nunquam deposita fuisset, quando autem usus pecuniæ sublatus est per depositionem, utpote causam, necessario quoque cessare debet usurarum cursus, ut eius effectus. *d. l. 60.*

L X I V.

Cuiacius distinguit inter usuras promissas ex conventionem & ex mora debitas, & illas requirere ob signationem & depositionem autumat. *d. l. 6. & 19.* in his verò sufficere solam oblationem realem; sed ea definitio refutatur, quòd etiam in iudicio tutelæ quod bonæ fidei est. §. 28. *Instit. de action.* requiratur ob signatio & depositio. *l. 28. §. 1. ff. de administr. tutor.* quapropter commodè distingui posse videtur, cum de effectu oblationis hac in re quæritur cum *Bacchov. volum. 2. d. disput. thes. fin. lit. C.* An usuræ debeantur ex mora, quæ re contrahi dicitur, an verò eas producat interpellatio, ut priori casu earum cursus tum demum sistatur, si ob signatio & depositio accesserit, quòd etiam requiritur in usuris ex conventionem promissis, & huc pertinent leges supra allegatæ *l. 1. §. fin. ff. de usur. d. l. 28. d. l. 6. & 9.* In usuris autem per interpellationem contractis sola oblatio ad cursum illarum sistendum sufficit, quia cum causa usurarum tollatur sola oblatione. *l. 91. §. 3. ff. de Verb. Obl. l. 72. ff. de solut.* consequens omninò est & tolli debere effectum, sublata enim causa & effectus tolli debet. Accedit & ratio, quam proponit *Bacchovius d. l.* quòd oblatio sit quasi quædam relatio ab altera parte, quæ respondeat interpellationi, & si ea rectè fiat, creditorem acceptantem in mora constituat; præterea quemadmodum solâ cessatione mora contrahitur, ita quoque solâ oblatione moram quem emendare posse dicendum est. *Vid. Arum. dict. Tract. cap. 7. num. 6.*

L X V.

Quartò, debitor immunis est à præstatione fructuum, quos alioquin tenetur præstare, & quidem in actionibus bonæ fidei à tempore moræ eorum habetur ratio, sed non ab admittenda demum mora, ut quidam opinantur, qui hanc regulam constituunt, quòd in actionibus bonæ fidei à mora demum fructus veniant, quæ regula non est admittenda, *Vmmius ad process. disput. 21. thes. 2. n. 12.* quoniam in bonæ fidei iudiciis etiam illi fructui sunt restituendi,
qui

qui ante moram sunt percepti. l. 38. §. pen. verb. omnimodo ff. de usur. cuius rei exempla Vmm. d. l. adducit, ut emtionem venditionem, societatem, commodatum, depositum, in quibus omnibus omnes omninò fructus præstandi veniunt. d. l. 38. §. 8. l. 4. §. 1. ff. de action. emt. l. 38. §. fin. cum l. seq. ff. pro socio. l. 13. §. 1. ff. commodat. l. 1. §. 14. ff. depositi.

L X V I.

In actionibus stricti juris fructus veniunt non ex officio iudicis, sed à lite contestata demum debentur. l. 3. §. 1. ff. de usuris. in iis enim æquitatis ratio vult, ut tale unumquodque restituatur, quemadmodum fuit cum petitur, ne reus lucrum faciat ex re, quæ caput esse in lite. l. 2. ff. de usuris. l. 38. §. 7. ff. eod. interdum tamen omnes etiam fructus ante moram percepti sunt restituendi in actionibus stricti juris, ut quando repetitur id quod apud alium sine causa est, quod contingit in condictione indebiti, ob causam, & condictione furtiva &c. l. 7. §. 1. l. 12. ff. de condict. caus. dat. l. 65. §. 5. ff. de condict. indeb. Vmmius ad process. disp. 21. thes. 3. num. 14. Quòd autem in iis receptum videtur, fructus scilicet à lite contestata ad sententiam usque deberi, & tempus iudicati ab iis dependendis immune esse. d. l. 3. §. 1. non existimo id esse intelligendum tam de fructibus perceptis, quàm percipiendis, sed de his tantum quemadmodum etiam censet Donellus de fruct. cap. fin. pag. 57. Vmmius d. disp. thes. 3. num. 24. qui d. l. 3. §. 1. accipiunt de fructibus percipiendis, quod æquitatem quoque sapere videtur, si rem tempore iudicati à restitutione fructuum volumus esse immunum: de perceptis idem statuere vetat. d. l. 3. in princ. quo disertè dicitur, quòd tempus illud iudicatis ex æquitate concessum dilationem tantum dare, non etiam lucrum vel compendium afferre debeat: præterea absurdum esset, eum qui ante sententiam tenetur, deinceps cum à iudice condemnatus est, amplius non teneri: additur pro limitatione ad d. l. 3. §. 1. quòd is §. in iis tantum iudiciis stricti juris procedat, in quibus lite contestatà demum fructus debentur, non in iis quæ ex delictis descendunt, in quibus omnes fructus sunt restituendi. Vmmius d. loc.

E

LXVII.

Quod ad legata & fideicommissa, à lite contestata fructus venire dicendum esset, cum actio ex testamento quæ pro legatis competit, sit stricti juris. §.28. *Instit. de action.* sed cum speciatim ea actio respectu fructuum bonæ fidei iudiciis comparetur. l.34. ff. *de usur.* & in iis à simplici mora fructus debeantur, idem quoque in legatis statuendum est, fructus nimirum à tempore moræ deberi, quod etiam nominatim traditur in l.23. l.39. §.1. l.47. in pr. l.91. §.fin. ff. *de legat.1. l.2. C. de usur. l.14. ff. eod.* & quidem tantum à mora debentur. dd. ll. aut à quo tempore hæres cognovit legatarium agnovisse legatum. l.40. ff. *de Acquir. rer. domin.* non ex die mortis vel aditæ hæreditatis.

Thef. 10. lin. 6. pro dare dari. & lin. 7. leg. ubi in id quod interest agendum. Thef. 64. lin. 4. sed ea distinctio refutatur.

COROLLARIA.

1. An in emtione venditione re ab emtore traditâ præstatio usurarum fiat ratione fructuum perceptorum, an verò ratione moræ. Poster. aff.
2. An fideicommissum universale præmortuo fideicommissario transmittatur ad heredem? Aff.
3. Præstans unum legatum ex testamento imperfecto non tenetur cetera eodem relicta exsolvere.
4. Ad emtorem hæreditatis non transit jus accrescendi.
5. Ad consequendum interesse quod vel tacitè vel expressè promissum est, datur conditio incerti.
6. Beneficio cessionis non potest renunciari.
7. Ad præscriptionem bonorū vacantium requiritur quadriennium, illudque computandum est à tempore, quo bona vacant sive fisco ea nuntiata fuerint sive non.
8. Etiam Iure Canonico legatum rei aliena subsistit.
9. An vasallus possit prorogare jurisdictionem alterius? Neg.
10. Clericus etiamsi per substitutum servire velit non tamen ad successionem feudi est admittendus.
11. Feudum emtitium est feudum improprium.
12. An dominus si feudum mortuo subinfeudante vasallo liberis & agnatis eius ad ipsum devolvitur, nolens volens subinfeudatum agnoscere cogatur, si hic servire ipsi voluerit? Neg.

CLA.

CLARISSIMO ET PRAECELLENTI

Domino Candidato, amico & populari suo dilectissimo.

Doctrinam SCHONÆ tuam laudare, vel artem
 Ingeniūmq; micans dexteritate tuum,
 Gnaviter Aoniis & quàm sudaris in antris
 Candorēmq; animi condecorare tui,
 Quàm dextrēq; tuum studiorum absolveris orbem,
 Quēis patriæ decus & commoda multa feres,
 Inciperem, mihi si flueret vel vena Maronis,
 Vel daret auratam divus Apollo lyram;
 Sed quia non sapiunt tenero dulciq; palato,
 Carmina, quæ venâ non meliore fluunt,
 Paucis hisce elegis summo gratabor honori,
 Argentina Tibi quem celebrata refert:
 Dum gemini Iuris tribuet mox culmen honoris
 Et capiti imponet laureaserta Tuo.
 Vive igitur longum felix perdulcis amice,
 Ut vigeant laudes, dum viget usq; polus.

honoris & amoris ergo sic accinit

Didericus von Büren

Bremâ Saxo.

PURGANDA ergo MORA, & Tibi accinendum est,
 Qui purgare moram doces, SCHONÆ,
 BREMÆ portio non levis, SCHONÆ,
 Nempe post varios diēque noctēque,
 Haud sanè sine maximo labore,
 Lustratos in utroque Jure mystas,

Paulos

Paulos, Papirios, Papinianos,
Scævolas, Mucios & Ulpianos
Et nostri decora haud minora sæcli
Fabros, Bacchovios & Hilligeros,
Frantzios, Taborésque, Bicciosque
Heic subitas, dubiamque doctus artem
Juris, quando, quibus modis & ad quid
Quis purgare moram queat docere
Inceptas, licet Ipfus haud in ulla
Sis mora aut fueris; quod hæc abunde
Disputatio de mora docebit,
Docebuntque diu satis probato
Quos jam Jura Tibi parant honores.
Quos ut in patriæ decus, Tuumque
Velit vergere commodum, Tuorumque
Honorem, ipsa Themis suum parentem,
Quem penes fuit, est, eritque voti
Semper summa pii, piè precatur.

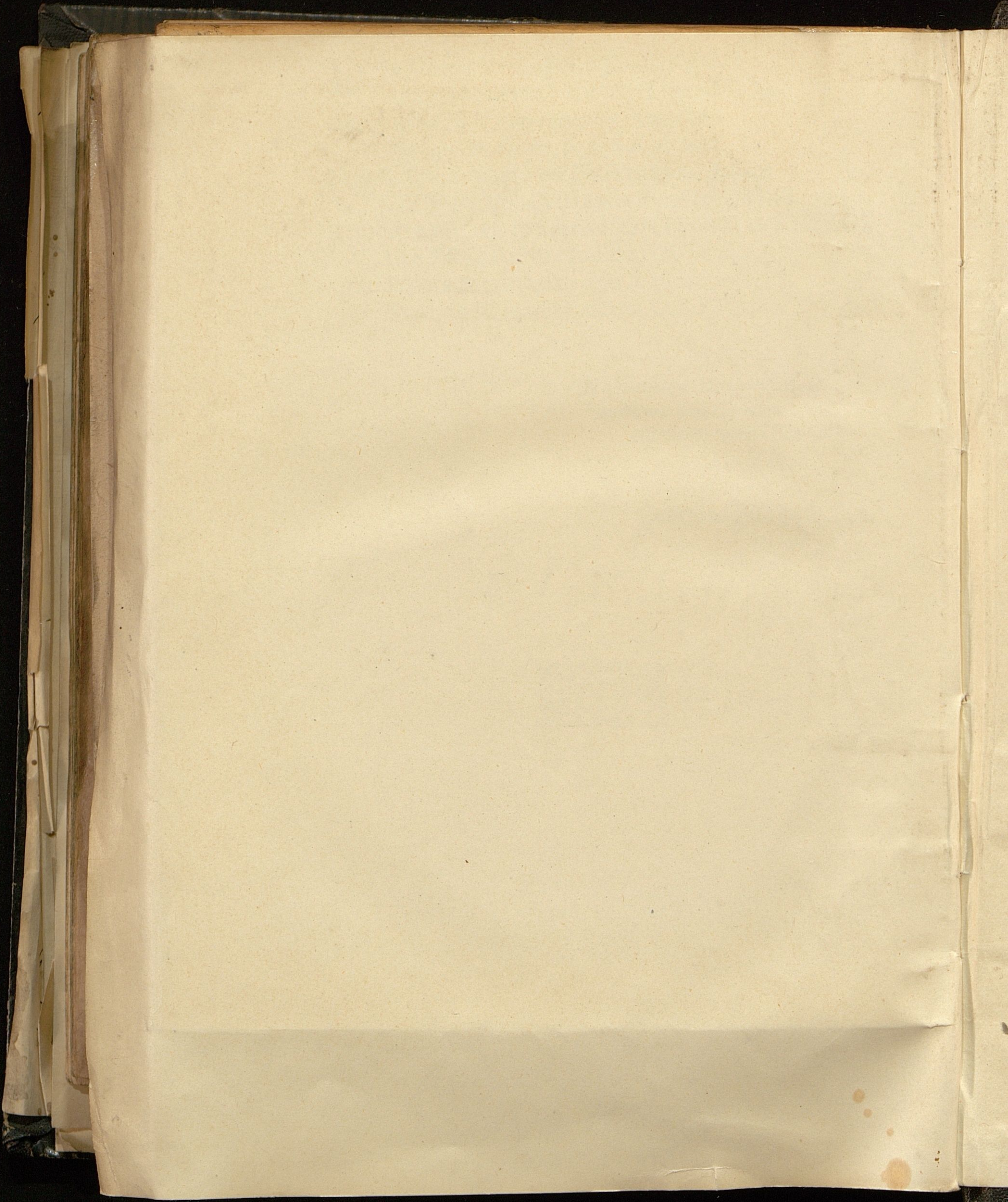
Gratulabundus scr.

Johannes Cöper.

F I N I S.

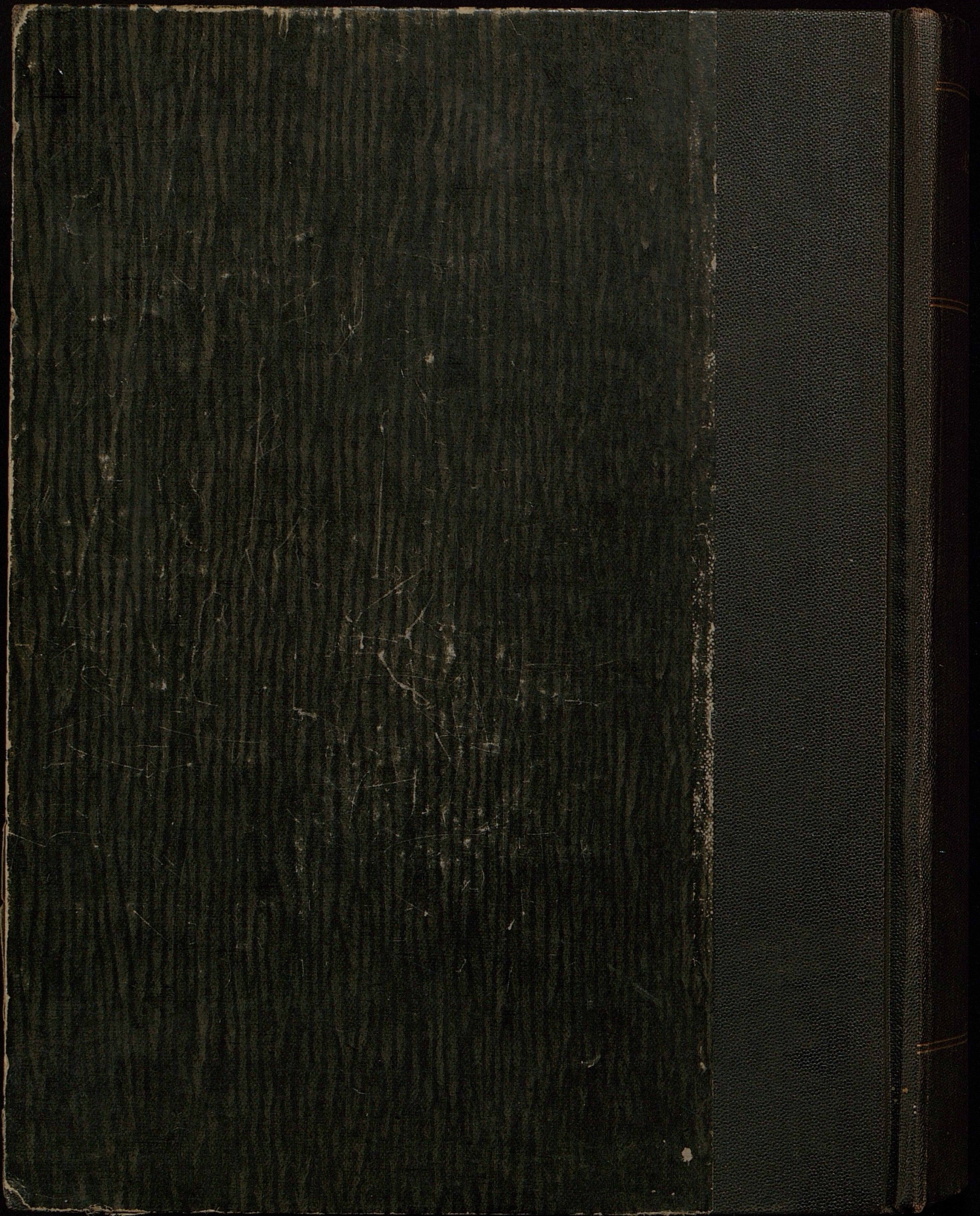

X 2615934

wort

opr
uas
repe
re D
em
are
tida
Muf
ene

F

276.5
356

1649 41.

DISPUTATIO INAUGURALIS
JURIDICA
DE
**PURGATIONE
MORÆ,**

Quam
D. T. O. M. A.

Ex
Decreto & suffragio
MAGNIFICI, AMPLISSIMI, CON-
SULTISSIMIQUE JCTORUM COLLE-
GII IN INCLYTA ACADEMIA
ARGENTINENSI.

Pro
Consequendis summis in utroque Jure
honoribus & privilegiis

DOCTORALIBUS,
Examinandam proponit
MEIMARUS Schöne
Bremensis Saxo.

Ad diem 22 Sept. loco horisq, solitis.
ARGENTORATI
Typis impressit JOHANNES Piefel Typogr.

An. M. DC. XLIX.

